

**Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași
Școala Doctorală a Facultății de Istorie**

***ȚARA MOLDOVEI ÎN TIMPUL
DOMNILOR LUI PETRU VODĂ
ȘCHIOPUL***

REZUMAT

Conducător științific: prof. univ. dr. Ștefan S. Gorovei

Doctorand: Silvia-Iuliana Amănalăchioaie

IAȘI

2022

CUPRINS

Introducere	p. 5
1. Abordări istoriografice referitoare la Petru Șchiopul	p. 7
2. Izvoare	p. 11
I. Familia lui Petru Șchiopul	p. 15
II. Politica externă în domniile lui Petru Șchiopul	p. 32
II.1. Politica externă în domnia lui Ioan vodă	p. 32
II.2. Mazilirea lui Ioan vodă	p. 36
II.3. Politica externă în prima domnie (1574-1579)	p. 46
II.4. Politica externă în a doua domnie (1582-1591)	p. 65
II.5. Renunțarea la domnie	p.100
III. Politica internă în domniile lui Petru Șchiopul	p. 104
III.1. Dregătorii domnești	p. 114
A. Logofeția	p. 114
B. Diecii și uricarii	p. 126
C. Vornicia	p. 144
D. Pârcălăbia	p. 164
E. Portarul de Suceava	p. 195
F. Postelnicia	p. 202
G. Spătăria	p. 204
H. Vistiernicia	p. 209
I. Păhărnicia	p. 211
J. Stolnicia	p. 213
K. Comis	p. 218
L. Dregători mărunți	p. 219
III.2. Biserica în domniile lui Petru Șchiopul	p. 246
A. Mănăstirea Galata	p. 254
B. Mănăstirea Hlincea	p. 258
C. Mănăstirea lui Meletie Balica	p. 259
D. Mănăstirea Sucevița	p. 260

IV. Pribegia lui Petru Șchiopul	p. 262
Concluzii	p. 276
Anexă: Lista marilor dregători din domniile lui Petru Șchiopul	p. 279
Abrevieri	p. 284
Bibliografie	p. 285

Interesul istoriografiei mai vechi sau mai noi pentru domniile lui Petru vodă Șchiopul nu este unul recent. Anul 1574 reprezintă o noutate, și anume numirea în domnie a unui membru al Basarabilor pe tronul de la Iași. În același timp, instalarea în scaun a lui Petru Șchiopul marchează un succes diplomatic pentru Alexandru al II-lea Mircea. Domnul Țării Românești reușise, prin rețeaua creată la Constantinopol, să obțină domnia pentru mai tânărul său frate. Petru Șchiopul își sprijinea domniile pe ajutorul otoman. Însă nici intervenția otomanilor nu ar fi putut oferi o domnie atât de lungă. În mod firesc, domniile lui Petru vodă au trebuit să se sprijine pe marii boieri ai țării. Nucleul acestora l-au reprezentat membrii familiei Movilă, și nu doar frații Movilă, ci și rudele acestora. Chiar dacă sursele externe, în special cele poloneze, amintesc de opoziția țării față de domnie, nu identificăm vreo modificare în rândul membrilor sfatului domnesc. Acestea au reprezentat premisele analizei noastre. Dacă, inițial, am urmărit să refacem doar componența sfatului domnesc și relațiile domnului cu marii boieri, am realizat că evoluția situației interne nu poate fi înțeleasă fără o analiză a politicii externe. În același timp, cercetarea istoriei familiei domnitoare ne-a permis să nuanțăm expunerea despre domniile lui Petru Șchiopul.

Astfel, nu ne-am fi putut concepe teoretic și, mai apoi, redacta lucrarea fără să ne oprim asupra familiei domnitoare. Expunerea noastră a plecat de la tatăl celor doi domni, Mircea, domn prea puțină vreme și prea mult timp pretendent la tronul muntean. Mircea nu este singurul fiu pretendent al lui Mihnea cel Rău. Nici pe Miloș, fiul lui Mihnea cel Rău, gândurile domniei nu-l ocoliseră. În domnia lui Neagoe Basarab, el se afla la Constantinopol, unde spera să găsească ajutor pentru concretizarea planurilor sale. Numai că a căzut în dizgrația sultanului. Prezența unor nume ca Miloș sau Despina în patrimoniul onomastic al Mihneștilor i-a determinat pe istorici să considere că se înrudeau cu vreo familie sârbească ce-și găsisese refugiul în Țara Românească. Idee la care am subscris și noi, la rândul nostru.

Din căsătoria lui Mircea cu Despina au rezultat mai mulți copii. Trei băieți: Miloș, Alexandru și Petru. Cuplul a fost binecuvântat cu mai multe fete: Maria, Sofia, Ruxandra, Despina și Zamfira. Soarta lui Alexandru al II-lea Mircea și Petru Șchiopul ne sunt cunoscute datorită domniilor lor. Despre Miloș știm că a trăit la Constantinopol și nu a avut gânduri de domnie din cauza brațului „uscat” cu care se născuse. În schimb, fiul său, Vlad, a fost moștenitorul prezumtiv al lui Petru Șchiopul. Chiar a obținut și domnia Țării Românești în detrimentul vărului său, Mihnea. Doar că ea durat prea puțin din cauza morții sale premature.

După expunerea referitoare la familia domnitoare, atenția ni s-a îndreptat asupra lui Petru Șchiopul. La 1574, domnul Moldovei era căsătorit cu Maria Amirali. Doamna lui Petru vodă a lăsat, asemenea altor doamne, prea puține semne în documente. O găsim făcând danie Galatei un sat, Teișorii, ascultător de ocolul Botoșanilor¹. La Galata, doamna își va găsi somnul de veci alături de una dintre fiicele lor, Despina.

Li s-au născut mai mulți copii, din care doar Maria a ajuns la maturitate: „Au făcut feciori și fete. Și când a venit la Constantinopol (1579), au murit toți, și a rămas o numai o fată”². La 1587, domnița se căsătorește cu grecul Zotu Țigara.

Cu Irina Botezata, moartă în vremea exilului austriac, domnului i se mai naște un fiu, pe Ștefan. Pentru acesta Petru Șchiopul avea planuri mărețe, de a-l lăsa domn după moartea sa și, astfel, să instaureze propria dinastie în Moldova. Numai că renunțarea la domnie a lui Petru vodă avea să zădărnicească planurile. Tânărul principe își va găsi sfârșitul la Tirol la doar 18 ani. Maria, Zotu Țigara și nepotul Gheorghe hatmanul au plecat la Veneția, lăsându-l pe domn singur. La 1592, cei trei sunt chemați să se îngrijească de părintele lor și „i-am rugat să aibă grijă de fiul meu, să se îngrijească de dânsul după ce voi muri și le-am dat o scrisoare să fie epitropi în toate celea”³. Așteptările bătrânului domn nu aveau să se îndeplinească. Mai mult, după moartea lui, între urmași va izbucni un proces pentru moștenirea acestuia. Un alt proces pentru moștenire va urma și morții tânărului Ștefan. Un alt aspect asupra căruia ne-am îndreptat atenția este cel al relațiilor domnului cu membrii familiei sale în anii exilului. Primii care l-au părăsit pe Petru vodă au fost membrii familiei, după cum am arătat mai sus.

După acest prim capitol, am ales să împărțim lucrarea după două coordonate majore: politica externă și politica internă. Capitolul dedicat politicii externe s-a conturat în jurul câtorva coordonate extrem de importante pentru perioada avută în vedere. În primul rând, relațiile polono-otomane și cele austriaco-otomane. Statul Moldovei în intervalul 1570-1590 nu poate fi înțeles și analizat în afara evoluției relațiilor republicii nobiliare cu Imperiul Otoman. Cu toate că, în optica otomană, Moldova le aparține, iar țara face parte din „casa Islamului”, legea musulmană nu se aplică în Moldova. Într-adevăr, suzeranitatea Porții se face simțită tot mai pregnant asupra țării în intervalul amintit. Orice deteriorare a relațiilor din acest spațiu avea repercusiuni directe asupra Moldovei, vremurile de pace sau cele de război nu puteau să nu o afecteze.

¹ P. Mihail, *Documente inedite ale cancelariei moldovenești din veacul al XVI-lea (din arhivele metocului Sf. Mormânt din Constantinopol)*, extras din *RdI*, XVII, 1964, p. 345, doc. nr. 9.

² Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, XIV/1, p. 85, doc. nr. CXLVIII.

³ *DRH*, A., vol. IX (1593-1598), volum îngrijit de Petronel Zahariuc, București, 2014, p. 100, doc. nr. 79.

Pentru o mai bună înțelegere a politicii externe purtate de Petru vodă Șchiopul am împărțit capitolul în subcapitole, inegale ca dimensiuni. Punctul de plecare l-a reprezentat domnia lui Ioan vodă, adus de otomani ca domn în Moldova, îngrijorați fiind de apropierea prea mare a lui Bogdan Lăpușneanu față de poloni. Din această perspectivă, domnia lui Ioan vodă trebuia să confere stabilitate Moldovei și să evite înclinarea balanței în favoarea polonilor. Pentru cei din urmă, noua domnie stârnea îngrijorare, poate din cauza faptului că Ioan vodă era privit de diplomația polonă drept omul turcilor. Astfel, relațiile moldo-polone din anii 1572-1574 aveau să fie marcate de neîncredere de ambele părți. Pentru domnul Moldovei stârnea îngrijorare prezența lui Bogdan Lăpușneanu și a fratelui acestuia pe teritoriile polone și, în special, sprijinul de care se bucurau din partea unor nobili. Mai mult, lui Petru (zis Cazacul) i s-a permis întoarcerea în Polonia de la Constantinopol împreună cu solii poloni în toamna lui 1572. „Cu învoirea mea împărătească”, Petru îi putea însoți pe solii polonilor către Republică. Mai mult, la sosirea lor în țara Moldovei „îți poruncesc (...) să-i lăsați (...) să treacă teferi și cu bine prin vilaietul vostru și să-i faceți să ajungă în siguranță și cu bine în țara lor”.

La acestea se adaugă și vacantarea tronului polonez, ca urmare a morții lui Sigismund al II-lea August. Primul dintr-o serie de trei, interregnumul polonez va îndrepta atenția marilor puteri asupra Poloniei. Candidații sprijiniți fie de austrieci, fie de otomani și alegerea unuia dintre aceștia însemna și ralierea Poloniei fie la diplomația otomană, fie la cea austriacă. În acest context, Ioan vodă a acționat în concordanță cu diplomația otomană. Senatorilor polonezi reuniți în vederea alegerii noului rege li s-a recomandat, ferm, de către otomani ca alegerea lor să nu fie potrivnică Înaltei Porți. În aceeași direcție și domnul moldovean era gata să fie „cu toată țara d-tale gata împotriva oricărui dușman al acestei Coroane”⁴. Pentru Ioan vodă, situația creată în regatul vecin i-a apărut ca fiind prielnică redeschiderii unor vechi neînțelegeri avute cu polonii. În primul rând, este vorba despre odoarele fostului domn, Ștefan Tomșa, rămas în Polonia. Li se adaugă și problema Pocuției. Pentru a forța rezolvarea într-o manieră favorabilă, Ioan vodă alege să oprească mărfurile cumpărate de răposatul Sigismund August de la Constantinopol în cetatea Hotinului. Am arătat că încercările domnului de a redeschide problemei Pocuției a rămas la stadiul declarativ, căci senatorii reuniți pentru alegerea regelui au ales să amâne soluționarea cererilor moldovenilor. Nici în chestiunea bunurilor lui Ștefan Tomșa, domnul nu a avut mai mult succes. Ca vasal al Porții, a fost nevoit să-și coordoneze mișcările cu cele ale puterii suzerane, oferindu-i sprijin noului rege ales în

⁴ Ilie Corfus, *Documente privitoare la istoria României culese din Arhivele polone. Secolul al XVI-lea*, București, 1979, p. 324, doc. nr. 162.

persoana lui Henric de Valois. Soluționarea crizei dinastice poloneze nu a însemnat că boierii moldoveni pribegi în Polonia nu și-au continuat acțiunile de a-l readuce pe Bogdan Lăpușeanu pe tron. Plângerile boierilor, refuzul de a plăti tributul mărit Porții și, poate, negocierile ce le purta cu austriei au dus la mazilirea domnului în primăvara anului 1574.

Cel de-al doilea subcapitol a analizat cauzele numirii noului domn în persoana lui Petru Șchiopul și campania otomano-munteană împotriva lui Ioan vodă. Printre cauzele identificate care au stat la baza numirii lui Petru Șchiopul se numără sumele mari de bani date la Constantinopol atât marelui vizir, cât și sultanului. Venețienii și genovezii vigilenți la evoluția lucrurilor în capitala otomană au înaintat mai multe sume pe care Petru Șchiopul le-a dat la Poartă pentru domnie. Într-un raport genovez, din 4 iulie 1574, se vehicula suma de 10.000 de ducați suplimentari la tributul Moldovei și 50.000 de ducați pentru sultan⁵. Ceea ce trebuia să fie o schimbare de domnie se arăta a fi mai dificil de întreprins decât s-ar fi așteptat turcii. O primă victorie la 14 aprilie, arată că situația se complica în Țările Române. Campania pornită de Ioan vodă împotriva otomanilor îi luase prin surprindere pe domnul Țării Românești și fratele său. Mai mult, la curtea de la Iași se găsea și Vintilă, pretendent la tronul de la București. Primele victorii i-au permis lui Ioan vodă să-l așeze domn pe Vintilă, ceea ce ar fi transformat Țara Românească într-un aliat pentru domnul Moldovei. Însă noua domnie s-a dovedit a fi efemeră, căci nu a durat mai mult de patru zile. Mai mult, boierii munteni i-au rămas alături lui Alexandru al II-lea Mircea. Marele vornic Ivașcu și Albul Golescu marele clucer și-au pus „capetele pentru capul domniei mele”. În fața unei astfel de situații, otomanii au trimis trupe suplimentare în sprijinul muntenilor. La rândul lor, creștinii de la Poartă au urmărit cu interes cele petrecute în Moldova. Se vorbea că turcii au trimis chiar 20.000 de oameni în Moldova, cifră care îi părea prea puțin veridică și voievodului Transilvaniei⁶. Abia după 10-11 iunie 1574, victoria împotriva lui Ioan vodă era definitivă. În zilele următoare, vestea ajungea la Constantinopol, la curtea lui Ștefan Bathory sau la Viena. Mai rămânea doar ca „rebelul” să fie prins și trimis la Constantinopol. Sfârșitul conflictului din primăvara anului 1574 a dus la urcarea în scaun a lui Petru Șchiopul, dar a lăsat țara pradă jafurilor tătarilor. Mai rămânea problema averii fostului domn ce se găsea în Polonia cu familia acestuia. Obligațiile față de Înalta Poartă trebuiau îndeplinite de către noul domn.

Nucleul acestui capitol s-a conturat în jurul politicii externe din prima și din cea de-a doua domnie. Analiza noastră a plecat de la trei elemente esențiale și cu înrâuri importante asupra Moldovei. Primul dintre acestea o constituie relațiile noului domn cu Imperiul

⁵ Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, XI, București, 1900, p. 88, doc. nr. CXXXVII.

⁶ Idem, II/1, București, 1893, p. 708, doc. nr. DCLXXX.

Otoman. Petru Șchiopul s-a grăbit să îndeplinească poruncile venite din partea lui Selim al II-lea. Imediat după urcarea sa pe tron, noul domn a trimis tributul convenit otomanilor. I s-au adăugat și alte obligații, ca cei 10.000 de florini promiși de predecesorul său sau materialele necesare pentru reconstrucția cetăților distruse în război. Nu pot fi omise nici darurile destinate înalților dregători otomani. Mehmet pașa primea drept dar 6.000 de ducați din partea lui Petru Șchiopul. Ele nu s-au limitat doar la anii primei domnii. În cea de-a doua domnie, domnul trimitea piei de zibelină la Constantinopol, semnul îndeplinirii unei obligații protocolare.

În al doilea rând, relațiile Moldovei cu Polonia au ocupat un rol însemnat în acest capitol. Punctul de plecare l-a reprezentat dorința voievodului moldovean de a continua și menține vechile relații cu Republica nobiliară. Mai ales că între cea din urmă și Imperiul Otoman exista o bună înțelegere. Dacă turcii le-au cerut și poruncit polonezilor să-l trimită pe Huru, pârcălabul de Hotin, pe doamna lui Ioan vodă și soțiile altor șapte boieri fideli fostului domn, Petru Șchiopul s-a arătat mai reconciliant față de aceștia. Astfel, Lupu Huru s-a putut întoarce în Moldova alături de fiica încă din 1575. Dar dificultățile în relațiile regele polon au avut legătură cu cazacii și incursiunile de jaf ale acestora în teritoriile moldovene și otomane. Din perspectiva otomanilor, cazacii erau supuși poloni. Astfel, regele era răspunzător pentru orice act potrivnic turcilor întreprins de aceștia. Cele două domnii nu au fost lipsite de incursiunile cazacilor dictate, în primul rând, de prada obținută. Ele s-au repetat, de cele mai multe ori anual. Au putut fi oprite prin darurile oferite de Petru Șchiopul sau chiar prin cooptarea unora dintre cazaci în slujba domnului. Li s-a adăugat, în schimb, incursiunile care urmăreau răsturnarea domniei lui Petru Șchiopul.

Am putut stabili două situații care au amenințat domniile lui Petru Șchiopul. Primul moment este cel din toamna anului 1577, când cazacii nu s-au limitat doar la jaf, ci aduceau cu ei un pretendent – pe Ioan Potcoavă, auto-proclamatul frate al lui Ioan vodă. Atacul cazacilor l-a luat prin surprindere pe domn, care, înfrânt, se retrage la București, de unde cere ajutorul otomanilor. Către Valahia, turcii au trimis 500 de ieniceri, cifră care se va dovedi insuficientă pentru a obține o victorie. Motiv pentru care alți 1.000 de ieniceri plecau către Moldova pentru a-l restabili pe tron pe Petru Șchiopul. Abia în februarie 1578, Ioan Potcoavă și cazacii erau învinși, iar domnia lui Petru Șchiopul restabilită. Cu toate că polonezii aveau cunoștință de intențiile cazacilor, aceștia nu au fost opriți, mai ales că Ștefan Bathory era angrenat în luptele din Gdansk pentru recunoașterea domniei. Situație de care cazacii au profitat.

Cel de-al doilea moment datează din 1583, la începutul celei de-a doua domnii. În vara acestui an, cazacii jefuiesc teritoriile poloneze, moldovene și otomane. Jafurilor li s-a

suprapus arderea Tighinei, capturarea tunurilor otomane și uciderea turcilor în ciocnirile cu cazacii. Petru Șchiopul pierde chiar și domnia pentru trei zile și cu mare greutate reușește să o redobândească.

Problema cazacilor nu s-a răsfrânt și nu a tensionat doar relațiile moldo-polone. Ele au stârnit mânia sultanului nu doar față de moldoveni, dar și față de polonezi. În lipsa unor măsuri care să-i oprească pe cazaci, pentru Murad al III-lea vina pentru cele petrecute revenea voievodului Moldovei și regelui polon. Ambii erau obligați să mențină pacea în virtutea tratatului dintre poloni și otomani și orice incursiune căzăcească era considerată ca o încălcare. Nu au lipsit nici amenințările sultanului cu război îndreptate împotriva polonilor sau de a transforma Moldova în raia.

Acestor probleme li se adaugă și cele două interregnum-uri poloneze. Ca și la alegerea lui Henric de Valois, candidatul Porții a avut câștig de cauză. În această ecuație complexă, am arătat ca domnul Moldovei a urmat politica Porții. Rugămintele cu ochii „aproape în lacrimi” de a-l alege pe candidatul pro-otoman nu exprimau doar temerile lui Petru Șchiopul, ci mai ales neliniștile și fricile polonezilor.

Am încheiat acest capitol cu renunțarea la domnie, renunțare survenită în vara anului 1591. Decizia domnului a venit ca urmare a creșterii cererilor otomanilor față de Moldova (scrie cronicarul). O fi cântărit mai greu frica lui Petru Șchiopul de a-și vedea tânărul urmaș, pe Ștefan, turcit asemenea nepotului său Mihnea.

Cel de-al treilea capitol al lucrării a urmărit politica internă din cei 15 ani de domnie a lui Petru Șchiopul. După câteva observații generale despre situația din Moldova, am refăcut componența sfatului domnesc. Dregătorii domnești mari și mici au ocupat un rol însemnat în acest capitol. Analiza lor a plecat de la membrii sfatului domnesc, pornind de la marele logofăt până la comis. Sub forma unor fișe, am ales să-i analizăm pe membrii sfatului domnesc. În legătură cu logofeția, am ales să-i includem și pe logofeții al doilea sau al treilea, dar și pe uricari sau pisarii de limbi străine. Astfel, am putut avea o imagine de ansamblu asupra componenței cancelariei domnești. Schimbările în rândurile marilor logofeți, marilor vornici sau hatmanilor sunt puține. Pentru cei 15 ani de domnie avem trei mari logofeți: pe Ioan Golăi, Gheorghe logofătul și Luca Stroici, ginerele lui Gheorghe logofătul. În cazul vornicilor, am numărat doar cinci boieri ce au ocupat dregătoria: pe Bilăi și Cozma Murgu în prima domnie; pe Ieremia Movilă, Vartic și Condrea Bucium în cea de-a doua domnie. Alți dregători „longevivi” în sfaturile lui Petru Șchiopul sunt Meletie Balica, Andrei hatmanul, Gheorghe Lozonschi pârcălabul Hotinului, Simion Movilă. Se poate afirma că boierii pe care s-a sprijinit Petru Șchiopul sunt cei din „casa Movilească”, fie că vorbim de Ieremia și Simion

Movilă, Meletie Balica hatmanul căsătorit cu sora fraților Movilă, fie de Andrei hatmanul, cumnatul lui Simion Movilă sau de Gheorghe Lozonschi, tatăl doamnei Elisabeta Movilă. Completează tabloul și cei doi mitropoliți, Teofan și Gheorghe Movilă. Cei care îl urmează în exil sunt membrii familiei extinse a Movileștilor.

În cazul altor dregătorii, schimbările efectuate de domn au fost mult mai frecvente. Aici, merită amintit numărul mare de pârçalabi, unii dintre ei amintiți doar o singură dată sau de câteva ori. Câteva nume ca cel al lui Condrea Bucium, Gheorghe Lozonschi sau a fraților Vartic au rămas în fruntea cetăților vreme mai îndelungată. Pe ei s-a bazat domnul în luptele, parcă fără sfârșit, cu cazacii. După prezentarea marilor dregători, am adus în discuție și alți dregători mai mărunți. Metodologia folosită a fost aceeași ca în cazul marilor dregători.

Din acest capitol nu au putut lipsi nici considerațiile privitoare la Biserica în această vreme. Petru Șchiopul s-a arătat a fi un sprijinitor al locurilor sfinte. În domniile sale, mănăstirile de la Athos sau Ierusalim au beneficiat de sprijin financiar important din partea sa. S-au adăugat și daniile către Patriarhia de la Constantinopol. În țară, domnul a întărit daniile înaintașilor săi și a înzestrat mănăstiri ca Putna, Bistrița sau Sucevița. După modelul predecesorilor, a ridicat și Galata, ce trebuia să servească drept necropolă domnească. Aici, și-au găsit locul de veci doamna Maria și o fiică nevârstnică a cuplului domnesc.

Ultimul capitol al lucrării a analizat perioada exilului domnesc. Din acești ani avem, pe de o parte, relațiile lui Petru vodă cu autoritățile austriece. Inițial, „curții” moldovene i s-a permis doar tranzitarea imperiului austriac, fără să se poată stabili în teritoriile imperialilor. Sigismund al III-lea Vasa îi scria lui Rudolf al II-lea despre greaua situație în care se găsea domnul Moldovei, a cărui țară era supusă multor pericole și din acest motiv a fost nevoit să evadeze. Departe de Moldova, în corespondența cu austriecei, Petru Șchiopul va invoca „tirania” turcească drept motivul al fugii sale. Apartenența la creștinătate devine argumentul utilizat pentru adăpostirea domnului și oamenilor săi în imperiu. Probabil că drumul acestora trebuia să se încheie în Italia, la Veneția, unde se găsea o mare parte dintre greci. Drumul lung parcurs și-a lăsat urmele asupra domnului. Invocând bătrânețea și boala grea în care se afla, Petru Șchiopul spera să obțină de la austriecei permisiunea de a se așeza la Tirol. Cel puțin pentru moment, Italia nu mai era luată în calcul drept reședință a curții moldovene. Abia la 6 iulie 1592, după o călătorie grea, Petru Șchiopul ajungea la Innsbruck. Între timp, Rudolf al II-lea le permitea moldovenilor din suita fostului voievod să se așeze pe teritoriile sale.

Sosirea acestor străini nu putea decât să creeze uimire printre localnici, prea puțin obișnuiți cu luxul oriental. 18 trăsurile bogate și elegante sosiseră la Innsbruck, unde s-au bucurat de buna primire a arhiducelui Ferdinand.

Șederea domnului în teritoriile austriece nu au fost lipsite de neînțelegeri. Fiecare mișcare a fostului domn, a familiei, dar și a slujbașilor lui erau atent urmărite. Chiar dacă au părăsit Tirolul pe ascuns, plecarea unor boieri moldoveni le-a fost cunoscută austrieșilor. Cum arhiducele nu avea știință de plecarea lor către Veneția și nu fusese permisă de împărat, boierii trebuiau opriți la hotar. Fugarii nu au fost arestați de austrieși doar în urma discuțiilor cu Petru vodă.

Totodată, anii exilului au fost marcați și de încercările unui Andrei hatmanul, Nicula Hrisoverghi sau Iane Cantacuzino, cu știința patriarhului Constantinopolului, de a redobândi domnia pentru Petru Șchiopul. Toate eforturile acestora s-au lovit de indecizia domnului. Cu toate că obținuseră iertarea sultanului și bunăvoința lui Sinan pașa, Petru Șchiopul a ezitat în a se întoarce pe teritoriile otomane. Nici scrisorile lui Iane Cantacuzino sau ale lui Ieremia al II-lea nu l-au determinat pe domn să plece către Constantinopol. Mai ales că ne aflăm în plin conflict dintre austrieși și otomani, iar vigilența celor dintâi era tot mai crescută. Astfel, urzelilor „prietenilor” de la Constantinopol au rămas doar atât.

În tot acest timp, Petru vodă s-a ocupat și de buna gospodărire a averii sale și a moștenirii fiului său. Redactează mai multe testamente, ține socoteală celor cheltuite și a celor datorate slugilor sale după moartea lui. Nu lipsesc nici neînțelegerile cu fiica Maria și ginerele Zotu, despre care a mai fost vorba și în primul capitol al lucrării.

Anii domniilor lui Petru Șchiopul au fost dificili pentru țara Moldovei. Pericolul unui război a ocolit Moldova, dar nu și năvălirile tătarilor și ale cazacilor. Jafurile celor din urmă au îngreunat viața oamenilor vremii. Am văzut că situația externă s-a răsfrânt și asupra Moldovei. Vacanțele tronului polonez au angrenat marile puteri în disputele pentru alegerea regelui. Petru Șchiopul a avut grijă să le reamintească vecinilor săi să aleagă un rege protoman, toate acțiunile domnului căutând să nu fie potrivnice turcilor.

În relațiile cu boierii nu identificăm vreun complot împotriva domnului. Merită amintit Bălțatul logofătul, cumnatul lui Bogdan Lăpușneanu, care l-a susținut pe Ioan Potcoavă. Totuși, acesta din urmă nu s-a bucurat de sprijinul altor mari boieri ai vremii. Nici ceilalți pretendenți aduși de cazaci nu au primit ajutorul unor mari dregători din sfatul domnesc. Cei doi frați, Simion și Gligorie, care au pribegit în Țara Leșească și l-au adus împotriva domnului pe un anume Petru, nu ocupau vreo dregătorie în sfat și nu i-am identificat nici ca dregători mărunți. Din păcate, nu am reușit nici să refacem familia din care coborau și nici eventualele relații cu alți boieri ai vremii.

Putem spune că printr-o politică abilă, Petru Șchiopul a reușit să-i atragă de partea sa pe marii boieri moldoveni. Mai trebuie spus că, pentru Movilești, de exemplu, domniile lui Petru Șchiopul au însemnat readucerea lor în viața politică. Ioan Stroici logofătul își pierduse capul din cauza hicleniei în domnia lui Alexandru Lăpușneanu. Mulți dintre aceștia își datorau ascensiunea lui Petru vodă.

Bibliografie selectivă

I. Izvoare documentare

1. Edite

Corfus, Ilie, *Documente privitoare la istoria României culese din arhivele polone. Secolul al XVI-lea*, București, 1979.

Idem, *Documente privitoare la istoria României culese din Arhivele polone. Secolul al XVII-lea*, București, 1983.

Documenta Romaniae Historica. A. Moldova, volumul III, (1487-1504), volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și N. Ciocan, București, 1980; volumul VI, (1546-1570), volum întocmit de I. Caproșu, București, 2008; volumul VII, (1571-1584), volum întocmit de Ioan Caproșu, București, 2012; VIII (1585-1592), volum întocmit de Ioan Caproșu, București, 2014; IX, (1593-1598), București, 2014; XIX (1626-1628), volum întocmit de Haralambie Chirica, București, 1969; XXI (1632-1633), volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, București, 1971; XXII (1634), volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, București, 1974; XXIII (1635-1636), volum întocmit de Leon Șimanschi, Nistor Ciocan, Georgeta Ignat și Dumitru Agache, București, 1996; XXIV (1637-1638), volum întocmit de C. Cihodaru și I. Caproșu, București, 1998; XXV (1639-1640), volum întocmit de Nistor Ciocan, Dumitru Agache, Georgeta Ignat și Marius Chelcu, București, 2003; XXVI (1641-1642), volum întocmit de I. Caproșu, București, 2003; XXVII (1643-1644), volum întocmit de Petronel Zahariuc, Cătălina Chelcu, Marius Chelcu, Silviu Văcaru, Nistor Ciocan, Dumitru Ciurea, București, 2005; XXVIII (1645-1646), volum întocmit de Petronel Zahariuc, Marius Chelcu, Silviu Văcaru, Cătălina Chelcu, București, 2006.

Hurmuzaki, Eudoxiu, *Documente privitoare la istoria românilor*. II/1, *Cu portretul lui Iacob Heraclid Despot vodă*, București, 1891; II/2, *cu portretul lui Ștefan vodă cel Mare și Bun*, București, 1891; suplimentul II, volumul I, *cu portretul lui Ieremia Movilă voievod, documente culese din arhive și biblioteci polone*, coordonate, adnotate și publicate de Ioan Bogdan cu traducerea franceză a documentelor polone de I. Skupiewski, București, 1893; III, *Cu portretul lui Mihai Viteazul*, București, 1880; XI. *1517-1612, relative mai ales la domnia și viața lui Petru-Vodă Șchiopul*, adunate, adnotate și publicate de Neculaiu Iorga, București, 1900; XV/1, *Acte și scrisori din arhivele ardelene (Bistrița, Brașov, Sibiu) publicate după copiile Academiei Române*, N. Iorga, București, 1911; XIV/1 *Documente grecești privitoare*

la istoria Românilor publicate după originale, copiile Academiei Române și tipărituri, N. Iorga, București, 1915.

Veress, Andrei, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești*, II. *Acte și scrisori (1573-1584)*, București, 1930; III. *Acte și scrisori (1585-1592)*, București, 1931.

2. Izvoare narative

Călători străini despre Țările Române, II, vol. îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M. M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu, București, 1970.

Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI, publicate de Ioan Bogdan, ediție revăzută și completată de P. P. Panaitescu, București, 1959.

Istoriile domnilor Țării Românești, de Radu Popescu vornicul. Introducere și ediție critică întocmite de Const. Grecescu, București, 1963.

Ureche, Grigore, *Letopisețul Țării Moldovei*, ed. de P. P. Panaitescu, București, 1955.

II. Lucrări generale și speciale

Andreescu, Ștefan, *Restitutio Daciae (relațiile politice dintre Țara Românească, Moldova și Transilvania în răstimpul 1526-1593)*, I, București, 1980.

Idem, *Alianțe dinastice ale domnilor Țării Românești (secolele XIV-XVI)*, în *Românii în istoria universală*, II₁, coordonatori: I. Agrigoroaiei, Gh. Buzatu, V. Cristian, Iași, 1987, p. 675-685.

Berindei, Mihnea, *Le problème des cosaques dans la seconde moitié du XVIIe siècle (À propos de la révolte de Ioan Voda, voievode de Moldavie)*, în „Cahiers de du Monde Russe”, 1972, 13-3, p. 338-167.

Caproșu, I., *Creditul moldovenesc în timpul lui Petru Șchiopul*, în *Stat, societate și națiune. Interpretări istorice*, îngrijit de Nicolae Edroiu, Aurel Răduțiu, Pompiliu Teodor, Cluj-Napoca, 1982.

Ciobanu, Veniamin, *Țările Române în raporturile polono-habsburgo-otomane din deceniile 6-7 ale secolului al XVI-lea*, în *Românii în istoria universală*. I. Coordonatori: I. I. Agrigoroaiei, Gh. Buzatu, V. Cristian, Iași, 1986.

Ciurea, D., *Relațiile externe ale Moldovei în secolul al XVI-lea*, în *AIIAI*, X, 1973, p. 1-49.

Constantinov, Valentin, *Țara Românească și Țara Moldovei în timpul domniilor lui Radu Mihnea*, Iași, 2007.

Cristea, Ovidiu, Zahariuc, Petronel, *Averea lui Petru Șchiopul și procesul pentru moștenirea ei. Noi piese ale dosarului, în Istoria. Utopie, amintire și proiect de viitor. Studii de istorie oferite profesorului Andrei Pippidi la împlinirea a 65 de ani*, editori Radu G. Păun și Ovidiu Cristea, Iași, 2013, p. 265-282.

Floareș, Dan, *Petru Șchiopul și epoca sa*, Iași, 2017.

Florescu, George D., *Andrei vistierul și Andrei hatmanul-logofătul de la sfârșitul secolului al XVI-lea. Rectificări și precizări la recenta broșură a d-lui I. Ionașcu despre acești boieri*, București, 1936.

Idem, *Mănăstirea Coșuna (Bucovățul Vechi) și neamurile domnești și boierești din Țara Românească din veacul al XVI-lea*, în *ArhGen*, III (VIII), 1-2, 1996, p. 51-145.

Iorga, N., *Pretendenți domnești în secolul al XVI-lea*, extras din *AARMSI*, seria II, tom, XIX, 1898.

Idem, *Prefață*, la *Documente privitoare la istoria românilor. Acte din secolul al XVI-lea (1517-1612) relative mai ales la domnia și viața lui Petru-Vodă Șchiopul*, adunate, adnotate și publicate de Neculai Iorga, București, 1900.

Idem, *Un testament din secolul al XVII-lea (al lui Apostol Țigara)*, în „Literatura și arta românească”, 1900-1901, p. 177-180.

Idem, *Întoarcerea unei pribege: doamna Maria Minio*, extras din *AARMSI*, seria III, XII, 1932, p. 219-229.

Idem, *Știri nouă privitoare la familia lui Petru Șchiopul*, extras din *AARMSI*, seria III, XII, 1932, p. 285-290.

Kołodziejczyk, Dariusz, *The Crimean Khanate and Poland-Lithuania: International Diplomacy on the European Periphery (15th-18th Century): a Study of Peace Treaties Followed by Annotated Documents*, Leiden, 2011.

Reli, S., *Un prinț român pribeag*, în „Junimea literară”, XVIII, 1-4, 1929.

Székely, Maria-Magdalena, *Contribuții la genealogia familiei Stroici*, în *ArhGen*, I (VI), 1994, 1-2, p. 249-252.

Eadem, *Petru Vartic hatmanul*, în *MI*, XXIX, 1, 1995, p. 40-45.

Eadem, *Sfetnicii lui Petru Rareș. Studiu prosopografic*, Iași, 2002.

Eadem, *Vechi și nou despre înrudirile și ctitoriile Stoiceștilor*, în *Dragomirna. Ctitori și restauratori*. Carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Pimen, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, Sfânta Mănăstire Dragomirna, 2015, p. 31-43.

Tatoi, Georgeta, *Date noi în legătură cu logofătul Ivan Noroceă din Pitești*, extras din „Apulum”, V, 1965, p. 323-345.

Zahariuc, Petronel, *Date noi despre legăturile Țărilor Române cu Epirul*, extras din *AIIX*, XXXVII, 2000, p. 51-68.

Idem, „*Ca să plătească tributul turcilor*”. *Două documente inedite de la Petru Șchiopul pentru mănăstirile de la Muntele Athos, în De la Iași la Muntele Athos. Studii și documente de istorie a bisericii*, Iași, 2008.

Idem, *Inventarul averii lui Petru vodă Șchiopul*, în „*Revista de Istorie Socială*”, XIII-XV, 2008-2010, p. 443-462.